

Nr. 9.
An. XI.
1887.

Gherla
Main
1.

FAMILIA

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

Sonetu

Dómnai A

Am crediutu că se sfersisè cu vapai'a-mi de iubire,
Că erám unu sloiu de ghiatia ratacindu pe-acestu
Căci a inimei caldura si-a fericeii nalucire
Intr'o di de desperare le lasasemi pe-unu mormentu.

Dar' venisi, cá o parere dintr'unu visu de fericire,
Impartindu cu blânde radie mângaiere-'n giurulu teu;
Cu-ai tei ochi cu lumini tainici si cu dulcea t'a
Ai topitu, cá prin minune, ghiati'a sufletului meu.

Si de-atunci intr'unu visu dulce eu petrecu a mea
Mi-se pare, cá se sterge a durerei mele cétia,
Èr' iubirea mea renasce si mai via, cá-'n trecut.

Spune-mi dar', oh, spune-mi, Dómnai, de' e numai
Radi'a, ce-mi luce din ochii-ti si din dulcea t'a
Ori . . . mai bine-atunci me lasa, se remânu in
Pentru-o privire-a t'a! . . .

La Z. . . .

Copila! de-asiu fi rege, intrég'a mea marire,
Coron'a si-alu meu sceptru eu tie-asiu inchiná!
Ti-asi pune la picioare a lumii stapênire
Pentru-o privire-a t'a! . . .

De asiu fi eu finti'a eterna-atotu-potinte,
Si ângerii si demoni supusi numelui meu,
Eternitate, spatiu, ce preste totu se-'ntinde
Ti-asiu inchiná eu tie pentr'unu sarutu alu teu!

Nascutu dea fi liberu, sermanu fâra potere,
Lipsitu de fericire, de glorii si avere
Ce potu eu tie-a-ti dá?! . . .

Unu cântecu ce se pierde pre harp'a mea sdrobita
De vântulu tristu alu sórtei . . . Ce potu a-ti dá iubita
Decátu inim'a mea?! . . .

A. G. DRAGHICESCU.

E de multu.

Copilitia balaióra
Tii tu minte tii,
Cându trecúsi ântâia óra
Cum ingalbinii?

Si-apoi pentru ântâi'a-data
Cându te-am sarutatu,
Tii tu minte, tii tu fata
Cum am tremuratu?

Si-améndoii dintr'o oftare
Par' cá ne-amu trezítu . . .
Tu erái o fata mare
Eu unu fétu sfitu.

E de multu, unu veacu 'mi pare,
Nu sciu, am uitatu;
Ór' la-ace'a sarutare
Tu ai tremuratu?

THEOCHAR ALEXI.

Strad'a Carmen Sylva.

— ROMANU. —

(Urmare.)

IX.

Siedinti'a consiliului de administratiune.

„Ai cetitu?“ intrebà Simon Ruben cu o voce tîfnósa.

„Ce?“ replicà asociatul seu Avram Laib.

„Jurnalulu cu obrasniciile protegiatului teu?“

„N'am cetitu!“

„Asculta numai dara: ovreii, acésta lapedatura de rasa semitica trebuescu aruncati si tiênuti in temnitile cele mai afunde. Bine le faceáu in evulu mediu de i-inchideáu in o parte separata a orasieloru numita „Ghetto,“ càci atingerea cu acestu neamu spurcatu este stricatiósa nu numai corpului, dar' inca mai multu sufletului. Suutu infectati de lepra trupésca, dar' mai multu inca de lepra sufletésca. Ce'a ce la alte rasse trece de rusíne, fapte pentru care popórele cu o adeverata cultura, cu cultura morala suntu infierate, cá: escrocari'a si insielatiunea, din-aintea loru trecu de merite.

Ovreiulu traiesce numai pentru cáscigu, traficulu este ultim'a tînta a esistentiei s'ale. Artele frumóse, music'a, poesi'a, sculptur'a, pictur'a pentru ei nu suntu decátu nisce vile midiulóce de a face bani: sciinti'a o arma numai pentru a-si asigurá dominiatiunea asupr'a spiriteloru celoru slabe si a le exploatá in detrimentulu binelui publicu si in singurulu folosu alu semitelui . . .“

„Destulu, ajunge, nu mai voiescu se audiu!“ cu aceste cuvinte intrerupsè Laib pre asociatul seu Ruben. „M'am insielatu fórté tare, dar' are se-mi platésca si se-mi resplatésca acestu miserabilu.“

Traianu Mistrelu nici cà se mai gândeá la nefericit'a s'a novela in care se afláu mai multe pasage totu atátu de aspre cá si cele recitate de Ruben.

Scimu cà plecase la redactiune, cá se le re-traga, dar' cà întârdiatu fiindu de Catincuti'a, gasisè usiele inchise si-si propusesè a reveni a dóu'a dí.

Gramadirea ocupatiunei la banca cu regularea registreloru, a casa cu croirea de felii de felii de planuri 'i stersera din memoria acést'a intentiune, asia încátu intr'o buna deminétia se pomeni, cà publicatiunea novelei s'ale ajunsèsè pâna la partile redutate.

Amicii 'lu felicitara. In portarea lui Laib, singurulu ovreiu cu care veniá in atingere si de a carui opiniune aveá se tiéna séma, nu vediu nici o schimbare, deci se linisci asia de iute si asia de perfectu, încátu uitá de tóta afacerea.

Se vede treb'a cà aspr'a critica ce scrisèsè despre ovreiu nu erá rezultatulu unei esperintie cí numai reproductiunea unoror idei streine. De buna séma cà nu erá convinsu, séu déca fusesè

vre-o data, pierdusè convinctiunna despre adeverulu asertiuniloru s'ale, ori cà numerá pre Laib intre esceptiunile cele laudabile ale neamului semiticu.

Cátu de amaru se insielá. Increderea ce aveá in noroculu seu erá atátu de mare încátu adormise de-asupr'a unui vulcanu, care fierbeá si clocoteá pre sub ascunsu si se pregatiá a erumpe cu o violentia elementara.

Traianu erá cu voia buna si se pregateá de balulu „reuniunei femeiloru“ odinóra celu mai vestitu balu din Tenipesci, unde aveá de gându a se apropiá de mam'a Coraliei mai multu de cum indrasnisè a o face pâna acum.

Sperá cà atunci aveá se fia deja numitu la postulu de directoru, càci dlu Fluc cerusè o prelungire de concediu, ér' acum se asceptá dí de dí dimisionarea lui, de óre-ce i-se implenisè si acordat'a prelungire a concediului.

Tocmai in díu'a in care terminasè cu regularea registreloru sosi si multe asceptat'a dimisiune.

Plinu de satisfactiune inaintá raportulu respectivu càtra consiliulu de administratiune si cu nerabdare asceptá siedinti'a acestui corpu, care se convocá pe a dóu'a dí si in care erá se fia numitu directoru, dupa meritele, dupa cunosctiiele s'ale, dupa capacitatea s'a, dupa firesculu procesu alu inaintarei si in fine dupa promisiunea presiedintiloru.

Traianu aveá deci totu dreptulu a contá in denumirea s'a, si totusi . . .

Dar' se asistámu la acést'a memorabila siedintia; memorabila na dóra pentru istori'a universala, ci pentru decursulu naratiunei nóstre. —

Erá la 4 óre sér'a tocmai cu dóue díle inaintea balului reuniunei.

Siedinti'a se tiéneá in sala de siedintie a bancei, care erá mobilata dupa cum urméza:

In mediuloculu salei se aflá o mésa lunga rotundíta, la cele dóue capete imbracata cu postavu verde.

Pre mésa steteáu diece coli de hârtie asiediate giuru impregiuru. Lânga fia-care cóla de hârtie unu creouu, ér' in fruntea mesei o pareche de cãlimare mari cu condeie lânga ele.

Nóue scaune steteáu asiediate impregiuru, ér' in fruntea mesei erá unu fotoliu, astea tóte de paie.

Mai steteá intr'unu coltiu unu birou, ér' in colo nu se mai vedeá nimicu, asia încátu sala cea spatiósa aveá unu aspectu destulu de pustiu si resuná a golu.

Directorulu, dar' in casulu nostru loctítoriu de directoru, fiindu totu-odata secretariulu siedintieloru corpului de administratiune, Traianu Mistrelu in díu'a memorabila la patru óre fâra cincí minute, cu dosariulu proceseloru verbale dela siedintiele auterióre, intrá in sala, depuse dosariulu pre mésa lânga fotoliulu presiedentialu, ér' elu se prinse cu mân'a de paretile scaunului alaturatu de fotoliu, si cu o fačia consumata de foculu nerabdarei asceptá sosirea domniloru membrii.

Si functionarii dela cassa Lustic si Smalt erau agitati, caci si ei aflasera despre dimisionarea directorului Fluc si presupuneau, ca in acest'a sedintia se va lua o decisiune pentru implinirea postului devenitu vacantu.

De ore-ce domnii consiliari de administratiune trebuiau se treca prin localulu de cassa si unii din ei avandu obicei de a sta puçinu de vorba cu d.-nulu Lustic, acestu din urma nu lipsi a-si manifestá interesulu ce purtá pentru rezultatulu sedintiei, er' d.-nulu Fain unulu dintre membrii consiliului, unu omu bunu de inima, venindu antáiu 'i promise, cá-i va spune cându va es' ce se va fi decisu, apoi trecu in sal'a de sedintia.

Traianu 'lu primí cu o inclinatiune formalá.

„Interesanta ordine de dí,“ facu d.-nulu Fain, oprindu-se si elu la dosulu scaunulu celui mai departatu dela fruntea mesei, caci Fain era inasa-si intruparea modestiei, cu tote ca se numera printre cei mai avuti comercianti din Tenipesci.

„Sperezu cá voiu avé votulu d.-tale, d.-nule Fain.“

„Votulu meu, hm, hm,“ facu Fain incurcându-se si tradându ore-care gena.

Intrarea d.-lui Tiauf 'lu dispensa de unu respunsu decisivu.

Noulu venitu saluta cu suprema catadicsela atatu pre Traianu catu si pre Fain, apoi matahai spre scaunulu din drept'a fotoliulu presiedentialu, 'lu trase cu sgomotu dela mesa si se puse josu, cu petioarele cracite, spriginindu-se cu amendoue manile pre genuchi si suflandu ca o locomotiva.

Traianu alarmatu prin respunsulu evasivu ce-lu primise dela Fain, se decise a nu mai deschide vorba despre numirea de directoru, ci a ascepta in tacere desbaterile sedintiei.

Unulu dupa altulu sosira Tom'a Richiter, Antonu Kertmeny, Ioanu Palavre si mai pre urma presiedintii Pucle si Laib.

Pucle ocupá fotoliulu presiedentialu, Laib se puse langa Tom'a Richiter, er' Traianu la unu semnu alui Pucle se asedia pre scaunulu ce era langa fotoliulu presiedentialu.

„Suntemu in numeru suficientu pentru a lua decisiuni valabile,“ incepu Pucle. „Domnule locutitoriu-directoru, citeste procesulu verbalu alu ultimei sedintie ca se-lu verificamu.“

Traianu ceti.

La ordinea dilei erau dintru-antáiu diferite cestiuni fara de nici unu interesu pentru noi, apoi urmá raportulu despre aducerea in regula a registreloru.

„A-ti auditu domniloru,“ incepu presiedintele Pucle, „ca d.-nulu siefu-contabilu a sevêrsitu unu lucru, pre care n'ar' fi fostu detoriu se-lu face, dar' credu cá ve ve-ti uní in parere cu mine, votându-i pentru acest'a lucrare o retributiune de doue sute floreni.“

„Laib in decursulu acestei propunerii imboldise mai de multe ori pre vecinu-seu Richiter.

„Ceru cuvêntulu,“ facu deci acest'a dupa-ce terminase Pucle.

„Pardonu!“ facu Traianu sculându-se de ore-ce se tracteaza de o cestiune ce me privesce personalu, credu cá va fi mai potrivitu deca me voiu retrage pâna se va lua decisiune in acest'a privintia.

„Tocmai ast'a voiám se observu si eu,“ adause Richiter.

„Aveti dreptate. Cându vomu fi terminatu acest'a cestiune voiu suná, d.-nule Mistrele,“ disse Pucle.

Traianu merse in localulu de cassa.

„Ce-i, ce-i“, intrebá Lustic cu ore-care veselie, vedindu in departarea lui Traianu din sal'a de sedintia presemnu buuu pentru aspiratiunile s'ale.

„Nimicu“ replica acest'a bruscu, caci 'i era sila se sustiena o conversatiune in acestu momentu de turmentatiune.

La mes'a cea verde, d.-nulu Tom'a Richiter, care in urm'a imboldirei lui Laib luase cuvêntulu disse:

„Parerea mea, d.-niloru, este, se nu primimú treb'a. Dupa-cum amu veditu din ordinea dilei este pre tapetu si dimisiunea directorulu Fluc. Deca directorulu a dimisionatu, va trebui se-lu inlocuimu.“

„Neaperatu“ afirmá Pucle.

„Rugamu pre d.-nulu presiedinte se nu intreprunpa pre oratoru,“ obiecta Laib.

„Asia dara parerea d.-tale . . .“ cu aceste cuvinte presiedintele Pucle se grabi a indemná pre Richiter a-si urmá espunerea ideeloru s'ale.

„Parerea mea in doue cuvinte este,“ reluá acest'a, „se amênamu cestiunea retributiunii, pâna dupa resolvarea cestiunii: cum se inlocuimu pre directoru.“

„N'asiu sci pentru-ce!“ esclamá d.-elu Palavre.

„Amiculu Richiter“ continuá acestu m mbru care pre toti ómenii de o sema cu elu 'i numia amice, „amiculu Richiter pare a dice cá némtiulu acela: „Focsianu Botosianu ist mir alles einz“, ori pre românesce: nati-o frânta, c'am diresu-o. Trebuie se ne luminamu asupr'a cestiunii. Deca, — admitemu casulu, — vomu amêná votarea celoru doue sute de floreni propuse de d.-nulu presiedinte si sustienute de mine pâna la numirea séu alegerea unui nou directoru, lasu cá nici n'am primitu inca dimisiunea lui Fluc, — nu intielegu ce avantagi ar' resultá din ast'a pentru banca. Precându de alta parte bietulu omu, contabilulu a mncuitu, deci trebuie se-lu retribuimu, vorb'a clasica: bis dai cito dai . . .“

„Me rogu, me rogu,“ esclamá Tiauf, se nu vorbimu ce'a ce nu intielegemu, eu unulu nu sciú englezesce . . .

„In fine,“ continuá d.-nulu Palavre, „chiar' si istoria ne invetia, cá nu-i bine, cându omulu traganescé unu lucru prea multu. Fabius Cunctator . . .“

„Erasi englezesce,“ bombani Tiauf.

„Tata Tiauț . . .“ reluă Palavre care pre cei mai betrâni decâtu dânsulu 'i numiá tata.

„Ce feliu?“ tata se restí Tiauț, „se me feréscá D.-diu de nisce copii cá d.-t'a.“

„Dar' . . . pare-cá tóta lumea 'ti díce tata!“

„Cum se nu,“ strigá Tiauț, „tóta lumea! — Nisce magari da, acesti'a 'mi potu díce tata.“

Domnulu Palavre in locu se se supere, incepù a ride cu hohotu.

Tiauț intielese acum cá in artiaugulu seu se facuse singuru magariu si erá p'ací, p'ací se-lu lovéscá unu atacu de apopleisie

„Domniloru, domniloru.“ se incercá presiedintele a domoli neliniscea, „se trecemu la ordinea dílei!“

„Da, si se primimu amenarea propusa de d.-nulu Richiter,“ adause Laib. „Totu asemenea se amenamu si cestiunea ocuparei postulu de directoru!“

„Pâna cându“ esclamá Pucle alarmatu. Se vede tréb'a cá actiele banței de schimbu nu se urcaserá inca si cá prin urmare trebuiá se menagieze pre Traianu, ci si de lips'a ce se facusè, cá se nu dee cumv'a nu numai de falsificare in depositulu seu la banca tocmai prin scaderea actiuniloru amintite, pre care le zalogisè acolo.

„Pâna cându ne vomu mai orientás i pâna cându se voru mai indreptá si cursurile!“ strigá Laib.

Domnulu Palavre voiá érase se cêra esplicarea acestei propunerii cu totulu nemotivate dupa parerea s'a, cáci in adeveru elu, care nu scíá, firesce, nimicu despre necesitatile si temerile presiedintelui, nu poteá gasi nice cea mai mica legatura intre cursu si intre postulu de directoru. Dar' maioritatea membriloru strigându: la votu, la votu, — fû silitu se taca.

Presiedintele Pucle, cu tóta slabitiunea s'a de spiritu, intielesè cá Laib voiá se-lu calmeze, dându-i prin respunsulu seu a intielege, cá pâna la arangiarea afacerii s'ale nu va intreprinde nimicu in contr'a lui Traianu. Nu se opusè deci propuneriloru de amênare, cu atâtu mai vêrtosu fiindu cá vedeá cá curentulu erá in contr'a parerii s'ale si alui Palavre, ori cu alte cuvinte in contr'a inaintarei lui Traianu.

Pucle suná clopotielulu.

Amiculu nostru intrá cu presêmtiri funeste.

Dupa-ce 'si reocupasè locul, presiedintele Pucle disè:

„Consiliulu a decisu: cestiunea retributiunii contabilului se amêna. Dimisiunea directorului Fluc se primesce, é' cátu despre cestiunea numirei séu alegerei unui nou directoru si acést'a se amêna. Aceste decisiuni le vei trece in procesulu verbalu alu siedintiei de astadi, domnule locutitoriu-directoru.

Traianu ascultasè mușcându-si buzele.

„Asia!“ esclamá elu apoi si vócea-i tremurá, „dar' pâna la numire, cine va implini functiunile de directoru.“

„Cine altulu decâtu d.-t'a,“ replicá Laib.

„Eu,“ reluă Traianu, pierdiându-si din ce in ce mai multu cumpetulu, „cine me póte indatorá la ast'a.“

„Regulamentulu,“ observá Laib.

„Regulamentulu vorbesce numai de inlocuiri,“ urmá Traianu furiosu de a se vedeá combatutu tocmai din partea acelu barbatu, care se dedesè pâna acum de protectorulu seu.

„Da de inlocuiri,“ adause Laib.

„Inse numai de inlocuiri a unei certe persóne . . .“

„N'avemu se discutámu acum regalamentulu,“ 'lu taiá Laib.

„Asia,“ strigá Traianu, „tocmai d.-t'a te faci apertoriulu unei nedreptati, d.-t'a care impreuna cu d.-nulu presiedinte a-ti venitu si m'a-ti rogatu . . .“

„Rogatu!?“ obiectá Richiter.

„Da, m'au rogatu se-mi revocu dimisiunea!“

„Viséza,“ 'lu intrerupsè Laib cu tonu sarcasticu, „de unde pâna unde, elu si dimisiune. D.-nule presiedinte credu cá siedinti'a este incheiata,“ si cu ast'a se sculá de pre scaunu.

Traianu amutíse din-aintea acestei desavuári efronte. Nu gasiá cuvinte destulu de aspre pentru a reprobá nedénu'a portare a ovreiului.

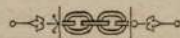
„Bine d.-niloru,“ esclamá Palavre vediendu cá cei-alalti se scóla toti, „mai stati puçinu se transiamu cestiunea. D.-nulu Mistrelu intréba, cá cine va impleni agendele directorului, d.-nulu presiedinte 'lu tramite la regulamentu asupr'a cãrei'a se nasce o divergintia de pareri, asia încátu, déca ne-amu duce actin, banc'a ar' remâné fãra cârma, cáci nesuplinindu-se functiunile de directoru, urméza ucaperatu cá lipsesce cârm'a, va se díca ajungemu in o stare anarchica, ar' fi deci mai bine se revenimu asupr'a amênarei.“

„Ba nici decim,“ strigá Laib, „voiu supleni eu pre directoru, déca d.-nulu presiedinte nu va voi se o faca elu.“

„Ba-i datori'a mea,“ se grabí a díce d.-nulu Pucle, care se vedeá silitu a acceptá acést'a sarcina in interesulu . . . dara ce se mai repetamu, scimu noi unde 'lu dureá pre d.-nulu Pucle.

(Va urmá.)

TEOCHAR ALEXI.

Desgustu.

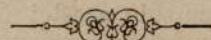
Fãra regretu te lasu o lume,
Aci viéti'a-i trista, se stinge in doru,
Aicia bunulu séu reulu nume
Nu-su pretiuite de moritoru.

Ascunde-ti fruntea in dés'a umbra
De nori, voi ale nópteí stelutie blãnde;
Du-te, agita furtuna sumbra.
Cu sgomotu a marei tacute unde.

Valuri portati printre tenebre
Echoulu crudei mele agonii;
Si în locasiurile vóstre funebre
Me luati, — pierdu-i poterea de-a suferi! . . .

(W. Hugo.)

Paulina C. Z. Rovinaru.

Primavér'a.

Ast'a-i tempulu, care 'n pompa stralucesce,
 Si din sinulu iernei cá dintr'unu mormântu
 Tóte reînvia, firea se'nnoiesce,
 Cà-si imbraca éراسi veselulu vestmântu.

Anim'a-mi tresare, cându de pre câmpia
 Stringu la floricele — si uitu de doreri —
 Cà cu mielusielu 'n nevinovatia
 Gustu a primaverei fragede placeri;

Dar' sufletu-mi arde de-ò santa ardóre
 Cu care 'ncotinu rogu pre Domnedieu,
 Cà s'aduca vér'a, cându maretulu sóre
 Se lucésca veselu si spre némulu meu.

Ast'a-mi e dorirea cea de primavéra,
 Ce consuma 'n flacari animiór'a mea:
 Se revina vér'a, ce straluce éra
 Sórele dreptátii . . . Oh, de Pasi vedeá!

Artist'a.

— Schitia. —

Cându a jocalu pentru ultim'a óra erá asia de palida cá lun'a ce prevestesce plóia si cu tóte acestea erá atátu de frumósa! Evelin'a erá artista.

Cându music'a o acompániá dela orchestra, ea cântá asia de meliodosu încátu pareá ângeru ce dá viersu din mediuloeuflu noriloru . . . Aplauselê urmáu. Ochii toturoru eráu aprinsi si atiéntiti asupr'a ei; si cându imbetati cu totii de farmeculu vocei s'ale, ar' fi voitu se o asculte inca — se o asculte in veci, — ea 'si lasá mânile in josu, ochii i-i atiénteá spre ceriu si erá mai frumósa cá ori si ce in lume.

Nemicu nu inaltia pre omu cá art'a, carea vorbesce sufletulu; si alesii lui Domnedieu suntu acei'a ce petrundu in anim'a nóstra ast'-feliu cá se nu-i mai uitamu nici-odata. Nu-a fostu omu care se nu fi remasu estasiatu la glasulu Evelinei. N'a fostu inima care se nu bata la vederea ei, si n'a fostu ochiu care se nu lacrimenze cându a vediutu-o jocându in „Faust“ pre Margaret'a — idealulu frumsetiei femeesci, ajunsu la desnadaşduire.

Ea erá fericita! Adorata de lumea in care traia, cu sufletulu confuodatu in misteriale artei, iubiá tóta lumea intr'o forma, căci ea pre toti i-i delectá. Sufletu dulce si imbetatu de raze nu se gândia nici odata la venitoriu. Pentru ea lumea pareá unu presente dulce ce are se remâna fâra de sfêrsitu.

Multi suspináu in urm'a ei. Multe oftari 'i eráu adresate colo pre bina, dar' ea nu scia nemicu, decátu se delecteze, se încante, se transpórte in lumi de fericire pre ascultatori.

Erá de 20 de ani. — De dóue-dieci de ani fâra a iubi inca pre nimenea. Nu erá-ea cá alte femei, cari la 18 ani incepu deja a-si numerá amoresii pre degete, nu, — gândindu-se pururea la arta, si-a fostu creatu o lume ideala, si in ace'a lume — ideala — unu idealu. —

Si-a vediutu ea adese-ori idealulu. Cându cu ochii redicati spre ceriu, cu mânile puse pre peptu scoteá accente ce transportá pre ascultatori, atunci gândulu ei rataciá departe prin nori de purpura si radia de stele si acolo incungiuratu de lumina 'si vedeá ea idealulu dupa care suspiná. Séu cându dupa o séra de triumfu, intinsa pre canapea la gur'a sobei meditá la succesulu stralucitu ce a avutu, — prin gândurile ei se furisia unu chipu de barbatu — idealulu seu!

Aveá o mama betrâna, cu pèrulu albu, cu faci'a arsa de sóre si activa cá o féta mare. Bun'a Emilia erá acea fericita fiintia care a datu lumei pre Evelin'a, renumit'a artista. Femei'a blânda si modesta pururea gândea la trecutul seu, la unu trecut dorerosu si desperatu, cându in o dí mic'a Evelina a lesinatu pre slabele ei braçie — de fóme.

— Esci mai gânditóre cá alta data, scumpa Evelina! Nu ti-ai studiatu rolulu ori eşci morbósa? Ochii tei stralucescu asia de sinistru, si buzele t'ale suntu asia de vinete si supte! . . .

— Nu, nu sum morbósa si 'mi sciu rolulu, — dar' uite! nu-mi potu luá gândulu dela elu.

— Dela elu?! . . . Dela cine?

— Dela acel'a, mama, pre care 'lu vedeám de alta data colo susu printre nori si stele, dar' pre care acum de trei seri 'lu vedu radímatu de stêlpulu de marmura — in drépt'a printre privitori

Elu se uita la mine cându cântu asia de dulce cum nu se mai uita nime, si eu cându 'lu vedu 'mi vine se cântu cu atát'a farmecu încátu eu ins'a-mi me iudragescu de glasulu meu, de cântarea mea. Ia privesce mama! aici e unu jurnalul pre masa, insusi redactorulu se subscrie: Nici odata Evelin'a nu a jocalu asia de frumosu. Gesturile si âmbletulu ei 'ti desmierdá lumin'a ochiloru, faci'a ei luá adese-ori o espresiune ângerésca si ochii ei au versatu lacrimi . . . etc. etc. . . . Asia e mama cà-su laudata. — Dar' nime nu scie caus'a. Cându 'lu vedu colo radímatu de stêlpu cu privirea dulce si cu pèrulu negru imprasciatu pre fruntea lui alba atunci capetu curagiú si insufletire, uitu lumea si vediundu-iu numai pre elu cântu — oh cântu mama asia cum numai eu sciu cântá!

Ar' fi voitu se continue Evelin'a. Ea vorbiá asia de frumosu si mam'a s'a o ascultá asia de cu dragu, dar' cinev'a batù la usia. —

— Intra! respunsè Evelin'a cu vócea ei resunatóre.

Usi'a se deschisè incetu si aparù blându si suridietoriu unu june cu privirea dulce, cu pèrulu negru imprasciatu pre fruntea s'a alba!

Au tacutu toti trei. Elu nu scia de ce a venitu. Evelin'a mai si-a fostu pierdutu sêmtirile, ér' mam'a ei nu erá femeia cu o inteligintia rara, nu scia cum se încépa vorb'a. Ea si-a inceputu viéti'a in miseria pentru-cá se si-o finésca in imbelsiugare si indestulire. Scia ea incepe vorb'a cu cei de sém'a ei, dar' nu cu aristocrati.

— 'Mi ceru scusele prea stimata d.-na si d.-sióra, cà mi-am luatu libertatea a ve cercetá. De multu aveám in gându se facu pasiulu acest'a, dar' n'am indrasnitu. Astadi inse mi-am invinsu tém'a ce aveám si sperezu cà nu me ve-ti condamná . . . Glasulu junelui se stingea cu incetulu.

— Pre cinè avemu onorulu a salutá in cas'a nóstra, d.-nule!

— Eu sum contele de G. In trei seri ve-am admiratu si astadi vinu a ve aduce omagiile si felicitarile mele.

Evelin'a i-a respunsu prin unu complimentu cum numai artiste se sciu face.

— Ocupa locu d.-le conte díse acum mam'a Evelinei, imbiându-i unu scaunu.

Elu s'a asiediatu vis-a-vis de ea . . . Amendoi s'au privitu si s'au intielesu . . .

De-atunci multe visite au facutu contele G. renumitei artiste, ér' in sal'a teatrului pururea stá radímatu de stêlpulu de marmura privindu-o pierdutu si fericitu.

Erá in 20 Februaru, o séra frigurósa de érna. Sal'a teatrului erá indesuita de publicu,

căci eră beneficiulu Evelinei. Ea aparù pre bina că cersitóre. Mam'a s'a inca eră printre privitori. Publiculu a primitu-o cu aplause frenetice. O cununa de lauri a fostu primita de ea cu multa placere. A dusu-o la busele s'ale si ochii ei se îndreptara linu cătra stêlpulu din drépt'a.

Tremurându si plinu de fericire contele G. a observatu privirea ei, si-lu cuprinsè o placere ce semená mai a dorere.

Pre cunun'a de lauru eră scrisu 20 Februarie. Mam'a Evelinei priviá tacuta inaintea ei si se gândeá la trecutu. Ea 'si vedeá copil'a — colo susu pre bina imbracata in haina de cersitóre, intocmai cum eră in-aainte de ace'a cu 13 ani — in lume.

Ochii ei eráu limpedi pâna ce a observatu cunun'a cu inscriptiunea: 20 Februarie. Atunci lacremile o napadira, căci de dñu'a ace'a eră legata o dulce suvenire. — Multi o privira cu mirare, — dar' ea nu-si ascundea lacremile, — o! acestea nu eráu lacremi de dorere.

Evelin'a a jucatu asia de frumosu si cu atât'a arta, încátu cei ce mai in-aainte priviáu cu mirare lacremile in ochii mamei Evelinei, trebuia acum se si-le stérgea pre ale loru.

Dupa teatru Evelin'a siedeá lângă mam'a s'a in chili'a loru si se priviáu cu iubire cum numai féta si mama se potu privi

Astadi a fostu beneficiulu teu Evelina! dîse mam'a cu glasu slabu. Colò la marginea orasiului este o veduva seraca, cum erámu si noi odata, se-i damu ei diurnetate din ce'a ce ai cascigatu, si vomu fi binecuvântate de ea si de desperat'a ei familia.

Evelin'a a cadiutu in genunchi in-aainte ei, i-a sarutatú mân'a si mam'a a fostu multiamita cu respunsulu.

— Si eu adaugu cev'a! dîse atunci contele G. ce tocmai intrá rumenu la față si veselu că omulu fâra de alte gândiri decâtu ale dragostei. Am mai facutu eu ast-feliu de fapte in viéti'a mea Totu-de-a-un'a am fostu de parerea că a aliná suferintiele celoru miseri este cea mai mare vîrtute.

— Siedi lângă mine d.-le conte si nu te mai laudá dîse Evelin'a amenintiându lu cu frumosulu ei degetu.

— Voiu siedeá cu cea mai mare placere in loculu ce mi-lu destinezi, dar' mai antaiu te rogu se primesci felicitările mele pentru succesulu din asta-séra. In adeveru nici odata nu ai jucatu cá adi.

— Lasati laudele d.-nule conte, 'lu întreprusè mam'a Evelinei si ascultati mai bine istori'a ce am se vi-o spunu eu. 'Mi place multu istori'a acést'a si-mi cade fôrte bine cându mi-se dà oca-siune de a o istorisi.

Si s'au asiediatu toti trei. Doi pentru a ascultá si un'a pentru a vorbi.

Contele priviá in ochiii Evelinei cari eráu umedi de lacremi. Tóta fericirea lui din lume eră concentrata in acesti doi ochi curati si dulci.

— Erá la 20 Februaru, incepù mam'a Evelinei, nóptea eră frigurosa si ceriulu straluciá de

stele. La marginea acestui orasiu o cersitóre 'si incaldiá copil'a la sênu lu seu rëcitu. I suflá aburu in față cá se o incaldiésca, dar' aburulu ei se prefacea in bura. Usi'a colibei eră sdrobita de vânturi si focu nu aveá din ce se-si faca. In sfirsitu s'a sculatu, si-a luatú copil'a in brație, o copila de 7 ani, si a inceputu a alergá pre stradele orasiului pentru-cá se se incaldiésca si sperându se intêlnésca vre-unu omu bunu care se-i tinda mâna de ajutoriu.

Au ajunsu inaintea unui hotelu. Aici a ramasu amortita. Ochii i s'au impaingenitu. Genele ei se lipiáu de olalta, pèrulu i-a imburatu pre frunte, si abia mai audiá glasulu copilei ce o strigá jalnicu si dorerosu.

Si dîzându acestea mam'a Evelinei oftá.

— Istori'a d.-tale dómna e fôrte trista, — dîse contele. — Eu totu-de-a-una sêmtescu dorere ascultându ast-feliu de istorii, — si cu tôte acestea 'mi placu fôrte multu, si mai alesu atunci, cându cei nécasiti 'si afla in urma alinare. Sperezu deci că si d.-t'a 'ti vei intocmi ast-feliu istori'a încátu se nu me potu plânge că am auditu o prea jalnicu naratiune.

— D.-le conte! Istori'a mea e adeverata, nu-i potu dá deci altu cursu decâtu acel'a ce 'lu are. La Evelin'a i-am spusu-o mai de multe ori si ei totu-de-a-un'a i-a placutu. Căci d.-le conte trebue se scii că Evelin'a mea pre lângă ace'a că e buua artista, e inea si mai buna si modesta féta.

Evelin'a a surisu. Contele a oftatu ér' mam'a si-a continuatu istori'a.

— Am dîsu că copil'a 'si strigá mam'a pre nume, dar' mam'a abia o mai audiá. Slabita de fôme si de frigu, eră aprópe se-si dèe sufletulu. Serman'a mama! Ea déca capetá cev'a, dá totu copilei s'ale, negândindu-se că si ei î-i trebue pâne se traésca si vestminte cá se nu inghetie.

O óra dupa mediulu noptei batù, si glasulu veghiatoriului de nópte o vestiá. — Alt-mentrea eră linisce mormentala . . . Dar' de odata se audu glasuri voióse si rîsete tēneresci. Din hotelu esiau vre-o optu teneri voiósi si sprinteni, glumindu si cântându cá omenii indestuliti si fericiti. — Ei au trecutu pre lângă cersitóre si nici că au privitu spre dēns'a. Ce le pasá loru de cei ce suferu. Uulu inse remasè indereptu, a venitu aprópe de nefericite si fâra a privi spre ele le-a intinsu mân'a plina cu bani.

Contele incepù a dá semne de mirare, — 'si aduse aminte de 20 Februaru, dñu'a nascerei s'ale. Dar' nu potù gândi multu căci mam'a Evelinei continuá :

Copil'a a luatú banii si i-au datu mamei, care facându o ultima silintia 'si deschise ochii. Mirare, bucuria, recunoscintia, tôte acestea sêmtiemiute se poteáu ceti in ochii stinsi a sermanei cersitóre, cându a vediutu banii. — Erá unu daru frumosu. Au intratu amendoue in hotelulu din care esise tenerii, si-au luatú chilia preste nópte si . . . de atunci a inceputu a le suride noroculu in lume. Banii cari unu tēneru i-ar' fi predatu in o nópte

de placere, a salvatu pre acestea dóue fientie espuse frigului si fόμεi.

Nu preste multu copil'a cersîtóre de odinióra, fiindu primita in o buna familia, a devenitu o buna cântarétia, in urma chorista la teatru, si astadi, — dá, astadi e prim'a artista.

Dóue laeremi de fericire se strecorara pre faci'a mamei, ér' Evelin'a cu privirea ei modesta farmecá pre contele ce pareá a fi fôrte neliniscitu.

Totu ce le mai lipsesce adi aceluor dóue femei e benefacutoriulu lor. Diu'a si nóptea se róga amendóue lui D.-diu cá se li-lu scóta in cale, se-i spuna cáta fericire a adusu darulu lui din dóue-dieci Februarie si . . . dar' 'ti voi spune d.-le conte . . . si se-i sarutamú mânile benefacutóre, cáci cersîtóri'a erám eu si copil'a erá Evelin'a.

Nici odata Evelin'a n'a fostu mai frumósa cá in momentul cându mam'a ei a facutu marturisirea acést'a.

Cu faci'a transformata in ângeru, ea cuprindeá cu privirea ei dulce faci'a contelui, ce ingalbínindu fára suflare, a facutu câti-v'a pasi, a picatu in genunchi in-aintea mamei si a copilei si punéndu-si mân'a pre inima, díse cu vóce stinsa si dulce: Eu, . . eu erám ténérulu din nóptea de 20 Februarie.

— Redica-te d-le conte! cáci loculu nostru e acolo, díse mam'a cu glasu solemnú — si voi se-i cada in genunchi, dar' contele o oprí cu unu gestu dulce si prótectoriu.

Elu. luá mân'a Evelinei, o duse cu transportu la buzele s'ale si privindu-le pre améndóue nespusu de dulce si rogatoriu díse: Éta cea mai dulce respłata ce potu aveá.

— Te-ai ostenitu * * * — asia e cá te-ai ostenitu Evelina? díce contele dupa fie-care representatiune soçiei s'ale Evelin'a. — De cáte ori se-ti spunu cá nu mai aibi lipsa de teatru cá se traiesci. Esci avuta, adorata de barbatulu teu si poti duce o viétia cátu de liniscita!

— Éra incepi cu ale t'ale, reule! 'i raspunde Evelin'a jucându se cu pèrulu lui si sarutându-lu pre frunte. Tu scí bine cá asiu morí se nu te am pre tine si se nu jocu la teatru!

Mam'a Evelinei 'i vede si aude, apoi díce cu laeremi de fericire in ochi: — Abia acum incepu a crede ce dícea atátu de desu Evelin'a, cá: art'a indumnediesce pre omu!

STÂN'A DE VALE.

I.

Intre munti, colo 'n Biharea,
Supr'a mæreii late
Urme trei mii si mai bine,
Tinde-se o vale.

De molivi incungiurata
'N sinu-i cu izvóre,
Credj cá-su tot'-atâtea scalde
Pentru Zinisióre.

II.

Siese mii de ani trecura
Candu Adamu si Ev'a
Tat'a, mam'a omenimei
Procreati din Glev'a:

Amagiti de ingâmfare
'Si-revólta Ceriulu;
Ce gândescu ei la necasuri?
Dulce le-a fostu merulu!...

Dar' blastemulu urma'ndata,
Nu mai multu cá mâne:
»Cu sudórea feçiei t'ale
Câscigá-vei pâne!«

Si parentii omenimei
Parasescu cea Vale,
Cu palosiu de focu Archangelu
Le aréta cale.

III.

L'aste bab'a Ingamfarea
Mania-se focu de focu,
Câte Dihanii in lume
Tóte le-aduna 'n locu.

Pisma, Obiceiuri rele,
Gânduri hide, Viclenii,
In beutu, mâncatu Nesafíulu,
Osandi'a si Manii;

Neiubiri de nému, de frate,
Lene grósa, Flusturii,
Vorba multa de ocará,
Nerusine si Trufii;

Si de Domnedieu Netéma,
Si de séma nebagari,
Cleveti, Mintiuni scarbóse
Fára obrazi, fára nári;

Si de reu tieneri aminte,
Furii, Furtu cu unghii lungi,
Si Hotii, Lotrii cu mân'a
Totu in busunarie, pungí;

Neplecari, Aversu de bine
 Pofta mare de argintu,
 Gârbov'a Scumpete aeru
 Cu feliu mâncandu, apa bëndu;

Si-alti Ministri-ai Ingamfarii
 Edomulu l'au blastematu:
 Din sementia in sementia
 Se remana 'n veci uitatu.

Celu isvoru de vîndecare
 Nu mai faca mari minuni,
 Alte siepte se nu vêda
 Frati, sorori, tatâni si mumi, —, —

Trêca Valea 'n mâni din mâna,
 Totu se n'aiba posesori, —
 Farmecu-i se nu-lu cunósca
 Nime dintre moritori.

IV.

Ciclu! 'ngiuru-ti ratacésca
 Ôre 'ntregi in alb'a di
 Celu cuprinsu de doru ferbinte
 Pân' la Stâna a sosí

Jadu, Jadutiú cu Carligate,
 Cu-ap'a 'n susu tindindu spre nori,
 Cá paingenu musc'a prindeti,
 Nu crutiati pre moritori!

Voi Muncei, Draganu, Botiésa,
 Ei! pre unde dragulu meu,
 Draculu turisiandu spre vale
 Si-stempera foculu seu.

Pétra! ce ascundi comór'a
 Multoru pribegiti talhari
 Si Britiei l'acaroru póle
 Doi copii plângu cu amaru.

Pastravi, zeru si gintuêla
 Tindetí, lapte dulce, casiu,
 Amagindu pre cei-ce 'n Edomu
 Vrêre-ar' se-si cerce locasiu.

Grăitória din departe
 Striga si-'nfióra
 Ori-ce sufletu ar' dorí la
 Stâna se cobóra.

Pescer'a-ti farmecatória,
 Drag'a mea Oncésa!
 Din adêncu-i nici unu sufletu
 Nu lase se iésa.

Galbena! siroi de lacremi
 Ce plângi, plângi cu gele
 Si-'ndaru tu le-ascundi totu éراس
 Vinu, vinu la ivêle

Vediêndu Bog'a, Pulsu-i bate,
 Măgur'a chiar' séca,
 De uimitu? de condolintia
 Inim'a-i inchiaga!

Bohodei, Poeni si Cornulu,
 Cu-a Petrósei vale,
 Lantiuiti pre caletoriulu
 Ajunsu la spinare.

Si de lar' cuprinde dorulu
 Pre capu se ve suia,
 Lantiurile si mai tare
 Le-'ntariti cu cuie;

Dati-i de mâncatu junapenu,
 La Fântân'a rece
 Apa bée, de care totu
 'N sloiu de ghiatia trece.

De lar' impinge pecatulu
 Drumu se-si ia spre Stâna,
 Stânci cumplite-infricosiate
 Apucati a mâna;

Nu cotati cá ele-su cuibulu
 Vulturului rege
 Ce?... Tonati!... se sciti c'unu verme
 Sôrtea nu-si alege! —

Tu Boitia! si-alte dealuri
 Cununa frumósá!
 Pazei vóstre lasamu Valea
 Suliti'a vi-e scósa!

V.

Nime se nu calce
 Cestu pamêntu dragu, sântu!
 Dar' totu-si... scutitu se fia
 Romanasiulu blându.

Dar' si lui se trageti
 Désa cétia-'n ochi,
 Se zarésca, dar' nu vêda
 Nurii-i de diochi:

Pâna cându va nasce,
 Din vitia uitata,
 Pruncu o mama câtu de pia
 'Ntocmai de seraca, —

Care pruncu palosiulu
 Lui Mihaiu Archangelu
 Va se-lu traga lînga sine
 Cu-a lui sântulu Pavelu;

Si-ajungîndu la vrêsta
 Cârja o se tiêna,
 Si lua-va-'n posesiune
 Edomic'a Stâna.

Drépt'a-i totu ce 'mparte
 Stâng'a-i va ascunde,
 Lumea rea se nu le vêda
 Si de-ar' cresce munte.

Faptele-i cá pomi cu
Róda feliu de feliori
In paméntu cu radacin'a,
Cu-aloru rami in ceriuri.

Dile nopti i-oru trece
In sudori, munci grele.
La comoruri?... o se dica:
Dómne! nu-su a mele.

Ast'-feliu intru tóte
Imitându pre Christu
Va scapá Edomulu
De blastemulu tristu.

VI.

De atunci pâna acuma
Siese mii de ani!
Stân'a nu mai fû calcata
Decátu de Romani.

Ins'aloru ochi inca
Trasi de cétia désa
Nu vedeáu decátu a Stânei
Érba de metasa.

Cându si cându sarindu josu
Nori grei de pre sicale
Mereuasíu p'aripi scobóra
In-spre sânt'a Vale.

Miliarde de-ace
Totu atâte rane
Figu in corpuri, rupu in sdrentie
Cele-aerici haine.

Greu geméndu se urca
In scáriti, se scánce,
Lacremile cá síróie
Curgu pre vâi, pre stânce.

Straşnicu e se vedi cum
Ante d'aplecare
Unu ranitu cumplitu séu altulu
'Si-smulge cóm'a-i mare.

Ciuruitu-i peptu cum
Cá butea se-'nfóia,
Gróznic'a linisce-o sparge-unu
Durduitu prin plóia.

Anim'a si-o scóte
Cu-ochi nebuni o cóta,
Cá copilu neghiobu, sburdalnicu
De-a mincea se jóca,

De dóue de trei ori
Preste capu o-'nvérte,
Dómne apera, feresce
Cu ce mánuri smérde!

Unu momentu micu inca
Si-inim'a-i tresnesce,
Valeu! totu ce-i stâ in cale
Arde, risipesce.

Unu pocnitu teribilu
Sângele-ti inchiaga,
Munti cutriera, vâi sute, —
Nu-i acést'a siaga!

Si cum i-ar' fi rusíne
De-atât'a isbânda, —
Plânge, plânge lacremi grele...
Pintenii-si implânta.

VII.

Prin o magica vergéua
Ne-amu trezitu din visu;
Portile Stânei de Vale
Tóte s'au deschisu.

Ómeni ici peregrinéza
Cá la unu locu sântu;
Domnului atotpoternicu
Charu, marire dându.

Nimfele dela isvóre
Zahastru, Minuni
Pavelu si-alte câte tóte
N'ai poté se-mi spuni:

Tindu-ti umbra, vóue dulce
Din dieesculu sinu;
Cine-o gusta se departa
Mângaiatu deplinu.
Bradi... aceste suliti viue,
Ce giganticu crescú,
Ímplu tóta Valea sânta
De parfumu cerescú.

Zidurile redicate
Cá din linu seninu
Iau sub scutu pre caletoriulu
Fia neamu, strainu.

Par' cá vedi palaturile
Strabuniloru regi,...
Locu mai bunu in tóta lumea
N'ai poté s'alegi.

Oh! da sunetulu campanei
Te adhía 'n visu!...
Angeri! — ici se fia óre
Celu paméntu promisú?!

Si baseric'a cladita
De-o mâna de românu,
E menita se unésca
Toti: crestinu, pagânu?

VIII.

Norii c'unu ochiu cata
La Stân'a de Vale. —
Se scobora din scaritia?...
Mai remânu calare!

Dar' trimitu solia
Negur'a-aloru fiica,
Svelta cu-ageri ochi si bruneti,
Par' cà-i frumosa.

Ea prelinge bradii
Si-i imbracisíeza . . .
Armele loru ascutite
Ei nu le uséza.

Linu, linutiu pogóra
Pân' la-adînc'a Vale,
Bé nectariu, olutiulu împle
La parinti se-lu care.

Norii 'n nerabdare,
Murmura, li-e téma
Nu cumv'a draguti'a tatei
De suliti se péra.

Cându o vedu cà vine
Sanetósa 'ntréga
Unu povoiu de lacremi curge
Pe-aloru façia négra.

Dau dîn tunuri salve
Apoi se'-ncovóia,
Anim'a de focu le sare
Scalda-se in plóia.

Si-'n dorerea vechia,
Neuitata înca,
Câte-unu bradu in dóue crépa
Séu dobóra stânca.

Norii se departa,
Sórele apare,
Tóta valea stralucesce
De margaritare.

Regiunea muntiloru Bihoreni.

Vorbindu despre „Stân'a de Vale,“ este cu nepotintia, ma ar' fi pecatu, a nu descrie fia in liniaminte generali si palide intrég'a regiune a muntiloru Bihoreni de care tiène si Valea cu unu trecutu necunoscutu, cu unu presinte modestu, si cu unu viitoriu stralucitu.

I. Dela Orade pana la Beiusiu.

Se facemu o excursiune dela Orade spre sud-ostu! Trecându prin suburbiulu Oradii: Csillagváros, la distantia abia de unu patrariu întèmpinamu comun'a magiara, bogata Pecze-Szöllös atingându numai marginile, éra centrulu comunei remanêndu in stâng'a drumului. — Mai mergemu unu patrariu si lasându in stâng'a mór'a vestita de vaporu: S. Ladislau, ne aflâmu in Pecze-S. Martinu cu castelulu Premonstratensiloru de Jasovi'a. — Unu altu patrariu si, lasându in drept'a comun'a rom. Ciheiu cu baseric'a-i frumósa si Ronteulu cu Haieulu, comune românesci, ni-se ivescu, lângã Haieu, Bãile Vladicesci (Püspökfürdő) ale dominiului episcopescu rom. cat. de Oradea mare,

si chiar' in cale „Bãile de Felix“ ale Premonstratensiloru“ de Jasovi'a, cu dumbrav'a-i frumósa si apa sanitaria, calda, fórte bogata, decându cu deosebire dela saparea fântânei artesiane, — locu de distractiune pentru cei sanetosi, tamaduire pentru cei morbosi. Caletorii de véra aici tiènu bucurosu o statiune macaru de unu sfertu, restaurându-se prin preâmbulare in umbr'a arboriloru séu prin gradiu'a din oborulu bailoru.

Inaintându mai departe si lasându in stâng'a Betff'a in drept'a Cordeulu (sate rom.), la distantia de vre-o 25 minute ajungemu la ciard'a (crişm'a) „Vadász“ (vênatoriu) cu stupari'a-i de modelu. — La alte 25 minute între Almamezö (drept'a) si Harangmezö (stâng'a) drumulu se ramuresce in dóue; de aci proprie se incepu locurile muntóse.

Drumurile amendóue duc printre păduri seculari. — Ramur'a ostica, lasându de o parte Tasiadulu (Tasádfő, rom.) dupa cale de o óra ne conduce la Drăgesci (Drág-Cséke) satu rom., adi inca statiunea ultima a liniei de cale ferata Orade-Biusiu-Vascou, cu posesiunile si curtea frumósa alui Tolnay L., fostulu directoru generalu alu càiloru ferate. Cãm la 25 minute ajungemu la Buciumu (rom.), la alte 20 minute Cec'a (M. Cséke) opidu neinsemnatu, locuitu in cea mai mare parte de români si in alta mica parte de magiari si tètuti romano-catolici, avêndu baseric'a loru in centrulu opidului, de israeliti la numeru: 40. — dîn 658 locuitori 454 suntu români (v. K. Nagy Sándor Bihar várm. földrajza). Aici este calea aprópe diumetate între Orade si Beiusiu; statiune permanenta pentru cei ce caletorescu pre osia. — La distantia de 10 minute ne aflâmu in Dusesti (rom.), ce te ostenesce cu lungimea; apoi la vre-o 40 de minute urméza Sambatsagulu (Szombatság) colonia rusésca romanisata. — De aici se continua o cale cá de 35 m. pre marginea vanei Holodului pâna la Cápázeni (Kopocsány, rom.) si lasându in stâng'a Varasienei in drept'a Rogozulu, cu baseric'a-i frumósa, (sate rom.), la distantia de vre-o 25 minute ajungemu la loculu unde cele dóue ramuri se imbina éra.

Ramur'a a dóua dà dela Almamezö totu printre paduri seculari. — La distantia de o óra buna atinge Lázurii (Mikló-Lázur, rom.) si Gruilungu (Hoszu liget. rom.); de unde la distantia de $1\frac{1}{4}$ óre suntemu la Holodu, óre-cându statiune principala pre lini'a cea vechia (ostica), cu vestit'a-i móra de apa si viia apartenente dominiului episcopescu gr. cat. de Oradea mare. — Déca monotoni'a calei de $2\frac{1}{2}$ óre printre padurile seculari te-a ostenu pre lângã totu romanticismulu seu, te satisface privelescea spre valea cea frumósa a Holodului intinsa in partea vestica spre Mociaru (rom.), Gint'a (ung.), Tinc'a (opidu cu 2679 locuitori, dintre cari 304 români), éra in partea ostica între Sambatság, Rogozu, Vintizu, Capaceni, Varasienei si Rabagani.

(Va urmá).

Joanu Buteanu.

DIVERSE.

Sócrele. — La tóte popórele depre faci'a pamêntului sócrele suntú descrise cu colorile cele mai negre si in tóte partile pamêntului congla-suescu toti ómenii cá de sócra se fii cátu se póte mai departe. Románulu díce: se te feréscá D.-diéu de sócr'a rea. Póte díu caus'a sócrei se díce despre unu barbatu, care se duce se siédia dupa casa-toria la sócra-s'a, cá s'a marítatu é' nu cá s'a insuratu. — Germanulu díce despre sócra cá e tigrá. — Apoi sasulu cá nu-i bine se manânci cu sócr'a la mésa. — Arnautulu díce despre sócra: sócr'a aprópe de usia este cá mantau'a pre lán-ga spiní. — Colhii díu Indi'a, ai carui membrii indata ce fúra ofensati au pasiunea de a se spéndiurá, cánta: „Copila nu te spéndiurá, cu tóte cá te injura sócr'a.“ — Si selbaticii nu suntú ómeni mai buní in privinti'a acést'a. La Cafrii nu-i permisú nurorii se se uite la sócru, nici ginerelui se se uite la sócr'a s'a si nici se pronuntie numele loru. Si la Gabonu si Wadai nu-i permisú se se intélnéscá sócrii cu tinerii. La Bogi, Ababdi, la Somati, precum si in Darfuru, nu-i permisú nimenu-i se vorbéscá cu sócra-s'a, si nevestele potú vorbi cu ea numai pre ascunsú si afara de casa. Acestu obiceiú intieleptu domneséé in tóta partea nordicá a Africeii. — In Americ'a meridionala Indienií Pampiloru argentini aducu sacrificiú de omu dieului loru Calciu, femei betráne si dintre aceste suntú sócrele sacrificiulu celu mai placutu spiri-tului celu mare a lui Calciu. — La Araucani póte vorbi ginerele cu sócr'a numai cándu se afla unu gardu între ei si sócr'a e intórsa cu spatele cátra elu. — La Indienií nordamericani are sócr'a o încapere deosebita, numele ei nu-i permisú se se respice, — ea-si acopere capulu, cándu se intélnesce cu ginerele. — In Australi'a se ascunde sócr'a indigenului, séu 'si acopere faci'a cándu se apropie ginerele. Acelu obiceiú este si la Indienií de lán-ga Laplat'a. — La Vasiánti in Australi'a occidentalá cándu se apropie sócr'a, sócii facú atentú pre ginere si elu se ascunde in dèreptulu unui tufisú séu a unui pomu, pâna-ce trece sócr'a. Cándu unu misionariu dá tocmai lectiune unoru Papuani tineri, de o-data unu baetu se arunca sub mésa cá o bucatá de lemnú; întrebatu asup'r'a causei respunse: „Sócr'a fratelui meu a trecutú tocmai pre aici.“ — Si in Asi'a domnesce o mare frica de sócre, la Dui'a si la Iacuti. Asia nu e iertatu se siédia lán-ga ea séu se bea cu ea dintr'unu paharu. — La Cacinti in Siberi'a de sudu fuge ginerele de sócra si nor'a de sócru. Si in Pengiab, unde la cla-sele de mai giosu se cumpera fetele, esista asemeni datine. — La noi de siguru nu se afla nici unu omu cultu care imitându moravurile selbaticiloru se fi opritu sócrei de a pasi in cas'a s'a, dar'

pentru ace'a nici noi nu suntemú scutiti de sócre rele si unde se afla de acestea póte se fia prea indreptatita puçiu'a recéla in relatiune cu ele.

Educatiunea femeiloru la Chinezi. — Aprópe preste tóta imperati'a chinezá nascerea fetei se face obiectu de durere pentru capulu familiei. Indata ce se va nasce o fíca in vre-o familia chinezá, o punu immediatu pre pamêntu pre nisce cârpe si trei díle întregi 'i dáu ingrigirile trebuintiése numai cá se nu móra. A patr'a dí, tatalu ia in braçie pre fiic'a s'a si o duce într'o sala, urmatu de cáti-va amici ai casei tiéndu nisce óle, se presinta la o ceremonía, si precându presinta pre nóu'a nascuta fetitia mosiloru ei, amicii casei tiénu ólele de-asup'r'a capulu fiicei in destulu têmpu. Din aceste conchide fie-care, cá in imperati'a chinezá, positivnea femeiei este multu mai inferióra decátu a barbatului, a carui nascere causéza in casa veselia generalá. Dupa cartea religiósá a Chineziloru, fé'ta díu vèrst'a ei de siepte ani este detóre se nu convietuiéscá cu baieti, si nu-i este permisú nici cá se siéda impreuna nici se mauânçe pre ace'a-si mésa cu ei. Astu-feliu dar' díu acést'a vèrsta tener'a petrece viéti'a ei inchisa in cas'a femeiloru sub sever'a priveghiere a mamei s'ale. É'r' precându esu femele, ele intra într'o trasura, fiindu acoperite la faciá cu o marama desa. Pâna ce se voru marítá femeile Chineziloru nu potú se stée faciá cu barbatulu. Cátu despre educatiunea loru inse, ea se lasa cu tótulu in grigi'a mamei de familia. Virtutea femeiei, dupa Chinezi, nu consista in o extrema desvoltare intelectuala séu la multa invetiatura; si este destulu, cá ea se se numéscá virtuósá, se scie a conservá chipulu maretú si seriosu, se aiba buna conduita de caracteru. Cátu despre educatiune acést'a consista' in nisce invetiaturi morale despre detoriile ei cátra societate, cátra parintii si cátra sóciulu ei. Ast-feliu dar' femeia la Chinezi este detóre se plece capulu la tóte escentricitatile sóciului si a rudelorú lui. Este detóre a iubi pre fratii si surorii sóciului ei, si se nu fia gelósá de cele-alalte femei ale lui. Si déca va aveá copii, este detóre a-i cresce ast-feliu inçátu se-i faca ómeni folositori si mai cu séma ouesti, déca copii suntú de sexu masculina, cumptate si virtuóse, déca voru fi fete. In relatiuni cu subalternii este detóre se fia afabila si buna. Si, déca s'a intémplatú a dobândí óre-care cuoscintia de carte, este tiénuta a nu are'tá acést'a cu fala, pentru-cá nu este cev'a mai scárbosu la femeia, decátu se fia pretentiósá cá scie, a avé pedantismu si vanitate. Chinezii mai preferu a vedé pre femeile loru ocupându-se cu lucrurile sexului loru, de esemplu cu tórcerea metasei, decátu a le audí discutându cestiumi filosofice séu literare.

Maxim'a loru este cá: Munc'a este pazitoriulu iaocentiei femeiloru; si pentru ace'a nu-i lasa têmpu a se leneví, — ei le impunú a fi totu-de-a-una cele de-ântâiu la lucru si cele díu urma pentru repausu.